Эдебият 5 сыныф

Мевзу: Айдер Осман. "Балалар эви янында". Эсернинъ ахлякъий меселелери.
Макъсатлар:
- талебелерни Айдер Османнынъ «Балалар эви янында» адлы эсеринен таныштырув;
- буюклерге урьмет дуйгъусыны ашлав.

Мерифет УУД (познавательные):
- малюматны бир шекильден диггер шекильге авуштырув;
- метинни анълав;
- оджа ве талебенинъ бирликте беджерген ишлерининъ нетиджелерини чыкъарув;
- метинден я да ресимден суаллерге джевап тапмакъ.

Регулятив УУД (регулятивные):
- талебенинъ оджа ярдымынен дерстеки арекетлернинъ макъсадыны тайинлев;
- сыныфта нутукъ медениетини юксек севиеге котермек ичюн ярыш муитини яратув.

Коммуникатив УУД (коммуникативные):
- озь фикирлерини агъзавий шекильде ифаде этюв;
- динълемеге ве башкъаларнынъ айткъанларыны анъламагъа огретюв;
- метинни ифадели окъув;
- озюнинъ ве башкъаларнынъ япкъан ишлерине къыймет кесюв.

Шахсий нетиджелер:
- къараманларгъа озь мунасебетини косьтерюв;
- талебелерде буюклерге урьмет дуйгъусыны ашлав.

Дерснинъ кетишаты:

1. Тешкилий къысым. Селямлашув.

Дерске эмоциональ азырлыкъ корюв.

– Бир шиир окъуйым, динъленъиз.

Мен окъумыш оладжам.
Окъуп, бильги аладжам!
Гъайрет этип,тырышып,
Яхшы адам оладжам!

– Бизлер де,балалар,бу шиирдеки сезлерни акъылымызгъа алып,чокъ бильгили ве акъыллы адам олмакъ керекмиз.

– Раледе ренкли карточкалар бар. Къырмызы, мавы, ешиль ренкли. Оларгъа бакъынъыз ве кейфинъизге келишкен тюсни сайланъыз.

Нутукъ инкишафы дакъкъасы.

«Икметлик ве акъылсызлыкъ» акъкъында аталар сезлеринен иш.

– Эр бир адам икметли, анълашмазлыкъ олмагъанда.(Все мудрецы, покуда нету спора).

– Дели сезни сечмейип сача, амма берекетни акъыллы алыр.(Дурак сеет слова без разбора, но урожай достается мудрому).

– Бу аталар сезлерини насыл анълайсыз?

2. Эв вазифесининъ тешкерюви. Бильгилерини актуаллештирюв.

Ресимнен иш: Проблем суаль

- Ресимге бакъынъыз.
- Мында кимлерни коресинъиз?
- Эки огълан, дост, къой? (Къартбаба)... Олар терек устюне...?

2. Мевзуны айтув.

Бугунь насыл мевзуда сез юрьсетеджекмиз?

Раатлыкъ дакъкъа.

Насыл дюльбер алма корьдик.
Ерлеримизден берабер турдыкъ
Къолларымызны котердик

Онъы узьмеге къыйын олды
Чюнки ель котерильди
Биз текаран секирдик
Ве оны узып алдыкъ.

3. Янъы мевзу. (оджанынъ анълатмасы).

Айдер Осман Къырымнынъ Сеитлер районындаки Бешкъурткъа-Вакъуф коюнде оджалар къорантасында дюньягъа келе. Къырымтатар халкъы Ватанындан сюргюн этильген сонъ, Айдерлернинъ къорантасы Озьбекистанда, Ферграна виляетининъ Алтыарыкъ районында яшады. Бу къоранта, бутюн къырымтатар халкъы киби, сюргюнликнинъ зорлукъ, хорлукъ, ачлыкъ, хасталыкъларыны толусынен чекти. Яшайыш къыйынлыкъларына бакъмадан, осьмюр Айдер бильгиге авеслигини гъайып этмеди ве окъувыны девам этти. 1952 сене- си 7-нджи сыныфны битирген Айдер Маргъылан шеэриндеки педагогика техникумына кире ве, оны битирген сонъ, мектепте оджалыкъ эте.

Арбий хызметтен сонъ, Айдер Осман Ташкент универси- тетинирь журналистика болюгинде окъуй. 1965 сенеси университетни битирген сонъ, «Ленин байрагъы» газетасында, «Йылдыз» журналында чешит вазифелерде чалыша.

Айдер Османнынъ балалыгъы ве генчлик йыллары сюргюнлик деврини кечти. Къырымтатар яшларына о заман алий окъув юртларында[1] окъув ясакъ этильген эди.
Чешит къыйынлыкъларгъа бакъмадан Айдер Осман алий малюматлы олды[2]. О къырымтатар, рус ве озьбек тиллерини мукеммель биле эди. Бу тиллерде сербест къонуша ве яза эди. Истидатлы языджы Айдер Осман къырымтатар медениети ве эдебиятынынъ осювине салмакълы иссе къошты.

Айдер Осман чокъ икяе ве повестьлер язды. Онынъ яшлар ве балаларгъа багъышлап язгъан эсерлери айрыджа меракълы ве къыйметлидир: «Балалар эви янында», «Таныш козьлер», «Аметнинъ козьяшлары» ве дигерлери. Айдер Осман чокъ йыллар «Йылдыз» журналынынъ баш муаррир олды. Омюрининъ сонъунадже бу вазифеде чалышты, журналнынъ мундериджели ве меракълы олмасына гъайретнен тырышты.

Лугъат иши. (талебелер мустакъиль лугъатларнен чалышалар)

муэллиф — китапны язгъан адам (автор)
терджиме этмек — чевирмек (перевести)
мукеммель — темелли, яхшы (глубоко, основательно)
салмакълы — ***мында:*** муим, къыйметли (солидный, важный)
муаррир — ***русча:*** редактор

Дерсликнен чалышув. «Балалар эви янында» эсерининъ окъувы, талиль этюви.

Оджанынъ сёзю: Балалар, биз эр вакъыт бири-биримизге мераметли ве дикъкъатлы олмакъ керекмиз. Дост ве якъынларымызгъа нумюне олмалымыз.

Дерснинь нетиджеси (*диолог)*
- Балалар, биз бугунь не акькъында лаф аттик?
- Насыл икяенен таныштыкь?
- Насыл сезлер хатырынъызда къалды?
- Берильген аталар сезлернинъ арасында дерсимизге келишкенини тапынъыз.
Дели сезни сечмейип сача, амма берекетни акъыллы алыр.
(Дурак сеет слова без разбора, но урожай достается мудрому).
Тили татлы,джаны – аджы.

Вакътында япылмагъан ишке къар ягъа.

Эв вазифеси:

"Балалар эви янында" сонъунадже окъумакъ, суаллерге джевап бермек.

Баалав. Мен сизлерни баaладым, пек яхшы чалыштынъыз, амма сиз дерсте насыл чалышкъанъынъызны бакъып озюнъизге насыл баа къоймакъ истер эдинъиз ?

Раледе учь чешит къыяфетлер бар, олар дерсни бегенген ве бегенмегенъинъизни ифаделей, сайланъыз ве артында адынъызны язып, озюнъизни бааланъыз.

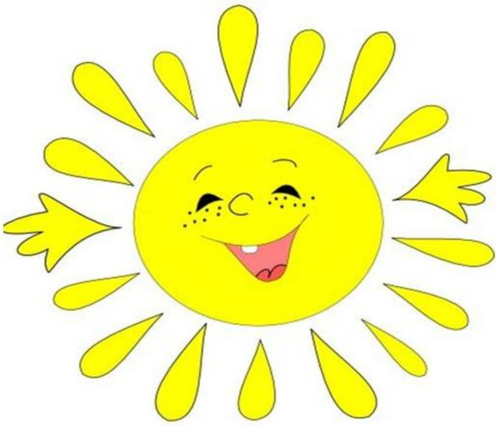

Анъладым	**Анъламадым**	**Зайыф анъладым**